

29. Strel'nikov R.V. Organizaciâ fizičeskogo vospitaniâ studenčeskoj molodeži na osnove al'ternativnogo vybora soderžaniâ zanâtij : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / R.V. Strel'nikov. – Volgograd, 2009. – 145 s.
30. Horâkov V.A., Bezugla L.Ĭ. Modul'na tehnologiâ navčannâ z fizičnogo vihovannâ studentiv VNZ v konteksti Bolons'kogo procesu /V.A. Hor'âkov, L.Ĭ. Bezugla // Teoriâ i metodika fizičnogo vihovannâ : Naukovo-metodičnij žurnal. –2007, № -4 (30).– S 40-41.
31. Šil'ko V.G. Organizaciâ fizičeskogo vospitaniâ studentov v klassičeskom universitete s ispol'zovaniem sportivno-ozdorovitel'nyh tehnologij / V.G. Šil'ko // Teoriâ i praktika fizičeskoj kul'tury. — 2007. — №3. — S. 2-6.

Шарапа В. Г.

Університет державної фіскальної служби України (м.Ірпінь)

БАСКЕТБОЛ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ОПОДАТКУВАННЯ»

У статті висвітлено професійно важливі якості працівників органів державної фіскальної служби та доцільність використання засобів баскетболу у реалізації професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх фахівців, які навчаються за спеціальністю «Оподаткування».

Ключові слова: баскетбол, професійно-прикладна фізична підготовка, фізичне виховання, фізичні якості, професійно важливі якості, студент-податківець.

Шарапа В. Г. Баскетбол как эффективное средство физической подготовки студентов специальности «Налогообложение». В статье рассмотрены профессионально важные качества работников органов государственной фискальной службы и целесообразность использования средств баскетбола в реализации профессионально-прикладной физической подготовки будущих специалистов, обучающихся по специальности «Налогообложение».

Ключевые слова: баскетбол, профессионально-прикладная физическая подготовка, физическое воспитание, физические качества, профессионально важные качества, студент-налоговик.

Sharapa V.G. Basketball as an effective means of physical training of students of specialty "Taxation" . The article deals with theory data generalization referring to students-taxmen professional abilities by means of basketball.

Physical education for professional purposes based on differentiated sport specialization, basketball in particular, is an efficient way of the significant increase of psychological, physiological and functional training of the future taxmen.

Each profession requires the high level of physical and psychic qualities, applied skills. Therefore in choosing the means for the development of the major professional skills it is important that basketball is one of the sports mainly encouraging healthy growth of a human being and making great demands to the organism. Basketball contains constructive, creative and intuitional interactional elements, having direct impact on acquiring the students' high individual command within the framework of the game.

The basketball exercises influence the dynamics of the students' kinesthetic activity, their psychic and physical training improvement, moral and volitional skills, working abilities rehabilitation. They also facilitate the development of the team-spirit and responsibility of each student, mutual understanding and readiness for cooperation. All the above mentioned skills are invaluable for any taxman.

Key words: basketball, professionally applied physical training, physical training, physical qualities, professional skills, student-taxman.

Постановка проблеми. Соціально-економічні перетворення в умовах ринкової економіки, які постійно відбуваються в Україні, ставлять нові вимоги до особистості сучасного фахівця. Все більшого значення для фахівця набуває здатність бути конкурентоспроможним в умовах мінливої дійсності.

У зв'язку з цим адаптація молодих фахівців до нових умов праці вимагає від них глибоких професійних знань та умінь, високого рівня розвитку професійно важливих якостей, стійкої працездатності. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є впровадження професійно-прикладної фізичної підготовки (далі - ППФП) у процес фізичного виховання здобувачів вищої освіти денної форми навчання.

Упровадження ППФП у практику фізичного виховання студентів вищої школи не може бути здійснено без урахування умов, засобів, змісту, рівня складності в яких відбувається професійна діяльність майбутніх фахівців. Відповідно, виникає необхідність профілювання фізичного виховання з урахуванням вимог вибраної спеціальності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Ряд авторів [1,3,8,10,11,12] зосередили увагу на доцільність розробки програм фізичного виховання студентів на основі окремої спортивної спеціалізації. Одним із таких варіантів може бути програма фізичного виховання, яка сформована на основі засобів баскетболу(А.І.Драчук, 2001; М.А.Величко, 2014).

Мета дослідження – узагальнення теоретичних даних щодо розвитку професійно важливих якостей студентів спеціальності «Оподаткування» засобами баскетболу.

Результати дослідження. Навчальною програмою фізичного виховання студентів для вищої школи передбачена ППФП, яка покликана озброювати студентів теоретичними знаннями, виховувати фізичні та спеціальні якості, розвивати рухові навички, які забезпечують фізичну та психологічну готовність до майбутньої професійної діяльності.

Професійна діяльність працівників органів державної фінансової служби характеризується такими важливими професійними якостями як: оперативне мислення (швидке та ефективне виконання певних підрахунків за обмежений час, швидкий вибір правильного рішення у спірних ситуаціях з платниками податків); стійкість до виконання довготривалої монотонної роботи (при здійсненні обліку платників податків, правильності обчислення і своєчасності надходження цих податків, платежів, при необхідності здатність виконувати вище вказані дії після закінчення робочого дня); евристичні (творчі) здібності (розробка нових напрямків роботи у системі оподаткування); спроможність перебудувати структуру діяльності щодо ситуації, яка змінилася (у зв'язку з великою кількістю нових нормативних документів, наказів керівництва); фізична працездатність, спостережливість, згогдливність, кмітливість (під час здійснення перевірок фактів приховування податків на підприємствах, на транспорті, на ринках, в обмінних пунктах); витримка та самовладання (при виникненні різноманітних спірних, конфліктних ситуацій з клієнтами); сумлінність (при аналізі причин і оцінці даних про факти порушень податкового законодавства, при перевірці правильності обчислення і своєчасності надходження податків, платежів); високі показники функцій уваги (при здійсненні контролю за додержанням законодавства про податки та інші платежі, при перевірці фактів приховування і заниження сум податків та інших платежів, при аналізі причин порушень податкового законодавства); висока стійкість до перешкод (витривалість і стійкість до високих та низьких температур, протягів, запиленості та підвищеної вологості під час перевірок та обстеження виробничих, торговельних, складських приміщень, при проведенні перевірок на ринках) [4,5,6,7].

Згідно наших досліджень, при вирішенні цих завдань професійно-прикладної фізичної підготовки студентів спеціальності «Оподаткування», доцільно використовувати елементи баскетболу.

Доцільність вибору вправ з баскетболу, як одного з основних засобів для покращення ППФП студентів-фахівців фінансової служби підтверджується наступним: в основі популярності баскетболу, який традиційно вважається студентським видом спорту, лежить простота спорядження та устаткування (можливість спорудити прості плоскі майданчики); висока емоційність учасників гри, яка пов'язана зі змагальною діяльністю; комплексний розвиток і удосконалення провідних фізичних якостей (сили, швидкості, витривалості, спритності і гнучкості) та психофізичних якостей (оперативне та творче мислення, увага, пам'ять, кмітливість, витримка та ін.); баскетболом можна займатися на протязі всього навчального року (у спортивних залах, на стадіонах і відкритих майданчиках), гравці звикають до виступів за будь-якої погоди: у спеку, холод, на м'якому газоні і твердому покритті [1,8].

Баскетбол – це командна спортивна гра, в якій кожний гравець поєднує свої дії з діями партнерів [16]. Ігрові амплуа кожного гравця команди зобов'язують їх постійно взаємодіяти для досягнення мети. Ця особливість має велике значення для виховання дружніх відносин, уміння спортсменів узгоджувати свої інтереси і дії з інтересами колективу [8]. Добре розвинуті почуття колективізму та відповідальності, взаєморозуміння, готовності до взаємодопомоги, що є професійно важливими якостями для фахівця фінансової служби.

Бессарабов М.С. висловлює думку, що сучасний баскетбол відноситься до видів спорту, які в найбільшій мірі сприяють всебічному розвитку людини та пред'являють до організму високі вимоги. Баскетбол складається з конструктивних, творчих та інтуїтивних елементів, взаємопов'язаних між собою, які безпосередньо впливають на набуття майстерності кожним гравцем команди окремо, він вимагає високої індивідуальної майстерності гравців у рамках командної гри, розвиває інтелектуальні, психологічні, психофізичні та рухові якості (швидкість, силу, гнучкість, спритність, витривалість), розкриває та наглядно демонструє силу правильно обраної тактики та стратегії. Це підтверджує доцільність використання засобів баскетболу у ППФП студентів-податківців.

Цимбалюк Ж.О., досліджуючи оперативне мислення та психологічні якості баскетболіста, наголошує, що в процесі тренування у баскетболістів розвиваються складні та різноманітні рухові навички для миттєвого прийняття рішення. Рішення складних ігрових завдань ґрунтується на оцінці великого числа можливих варіантів, що іноді приводить до оригінальних нестандартних рішень [10]. Характерна для баскетболу ациклічність вправ ускладнює ці навички і пред'являє особливо високі вимоги до органів чуття баскетболістів. Відтворення набутих рухових навичок пов'язано зі швидким переміщенням м'яча та гравців на майданчику. У зв'язку з цим чільне місце у баскетболістів займає зорова аферентна система [13], що є важливим фактором для покращення психофізичної підготовки студентів.

Шутова С.Є. звертає увагу на те, що під час занять баскетболом у гравців розвиваються такі найбільш значимі психологічні якості й властивості, як виразність цілеспрямованості, сміливості та рішучості, ініціативності та самостійності, самовладання й витримки, наполегливості. Баскетболіст може виявити сміливість і рішучість, витримку й самовладання тощо, якщо має велике прагнення реалізувати поставлену мету як у конкретній ігровій ситуації, так і у стратегії проведення всіх змагань. Так, виразність вольових якостей самостійності та ініціативності, сміливості й рішучості свідчить про те, що у баскетболістів формується здібність, на підставі врахування визначених тренером і командою тактичних завдань для конкретної гри, самостійно встановити мету та ефективно її реалізувати у нападі та захисті - як для індивідуальної, так і колективної дії, постійно застосовувати у процесі гри потрібні, на власну думку, різноманітні ігрові прийоми, які ґрунтуються на вчасному виборі способів вирішення. Разом з цим у спортсменів формується почуття відповідальності за свої дії та навички ведення гри. Так само формується здібність вчасно знаходити й приймати оптимальні рішення, часом з певним ризиком, рішуче брати на себе відповідальність в екстремальних ігрових ситуаціях [11], що є професійно важливими якостями для фахівця фінансової служби.

Психологічні фактори мають значення не тільки під час проведення змагань. Досягнення високого рівня фізичної, технічної та тактичної підготовленості гравця дуже тісно пов'язано з розвитком у нього певних особливостей психічних функцій та якостей його особистості. Так, наприклад, неможливо розвинути витривалість як одну з головних якостей фізичного розвитку без виховання вольових якостей, в першу чергу витримки та наполегливості. Неможливо досягнути

досконалості у виконанні тих чи інших технічних прийомів без спеціального розвитку рухової чутливості, рухової пам'яті, уваги і т.д. Неможливо досягнути досконалості тактики при недостатній спостережливості, бідній уяві та слабкому розвитку тих особливостей мислення, які необхідні для швидкого і точного орієнтування в умовах змагальної боротьби та успішного рішення тактичних завдань [2,8,13].

Під час занять баскетболом у гравців збільшується функціональна стійкість вестибулярного апарату, зменшується ступінь рухових та вегетативних реакцій під час рухів, які пов'язані з подразненням вестибулярного аналізатора [9], одночасно проходить безперервне формування та вдосконалення умовно рефлекторних зв'язків між корою головного мозку, руховим апаратом та внутрішніми органами, значно розширюються функціональні можливості рухового апарату, нервової системи, вегетативних органів, вдосконалюються координаційні та адаптаційні здібності. Рухова активність у баскетболі має свою специфіку, яка проявляється у великій варіативності характеру та міри нервово-м'язових скорочень; комплексному прояві рухових якостей у дуже короткі проміжки часу; безперервній зміні робочих режимів; високій інтенсивності зусиль у вирішальні ігрові моменти; високих вимогах як до рухових, так і до вегетативних функцій організму; багатосторонній психічній діяльності на фоні високого емоційного збудження, що є важливим фактором для покращення психофізичної підготовки студентів.

У кожному окремому випадку характер та зміст дій баскетболіста визначається особливостями ігрової ситуації. Але ігрові ситуації безперервно змінюються. У зв'язку з цим важливе значення в процесі гри набувають швидкість і точність орієнтування, здатність швидко знаходити правильні рішення та сміливо реалізовувати їх в дії, швидкість реагування на подразники, які раптово змінюються. Це можливо лише при розвитку певних особливостей зорових сприймань, спостережливості, уваги, уяви, мислення та вольових якостей [2, 8, 14,15], що є необхідним для професійної підготовки майбутніх податківців.

Навчально-виховний процес може проходити на протязі цілого року як у приміщенні, так і на відкритих майданчиках в різних погодних умовах [1,8], то баскетбол сприяє також і фізичному загартуванню, підвищенню опірності організму і розширенню адаптаційних можливостей, що також є вагомим фактором для розвитку стійкості до профшкідливостей у професійній діяльності майбутніх податківців (витривалість та стійкість до високих та низьких температур, протягів, запиленості та підвищеної вологості під час перевірок та обстеження виробничих, складських, торгівельних приміщень, при проведенні перевірок на ринках, тощо).

Висновки

1. Порівняльний аналіз професійно важливих якостей працівників органів державної фіскальної служби та психофізичних якостей баскетболістів свідчить про доцільність використання засобів баскетболу для розвитку та вдосконалення професійно важливих якостей студентів спеціальності «Оподаткування».

2. Систематичне використання засобів баскетболу у фізичному вихованні студентів сприятиме розвитку таких психофізичних та морально-вольових якостей як: працелюбність, організованість, дисциплінованість, високий рівень працездатності у складних умовах, емоційна стійкість, швидкість, спритність, сила, витривалість, оперативне та творче мислення, спостережливості, кмітливості, високий рівень функціонування зорового, слухового та вестибулярного аналізаторів.

3. Професійно важливі якості фахівця фіскальної служби формуються та розвиваються як у процесі професійної підготовки у вищій школі, так і у процесі професійної діяльності.

Перспективи подальших досліджень будуть спрямовані на вдосконалення фізичної підготовки та професійно важливих якостей студентської молоді.

Література

1. Драчук А.І. Оптимізація фізичного виховання студентів вищих закладів освіти гуманітарного профілю: Дис. канд. наук з фіз. вих. і спорту: 24.00.02 /Вінницький державний педагогічний університет. - Вінниця, 2001. - 198 с.
2. Карпіловська С.Я., Мітельман Р.И., Синявський В.В., Ткаченко О.М., Федоришин Б.О., Яцишин О.О. Основи професіографії: Навчальний посібник.-К.: МАУП, 1997.- 148 с.
3. Норми поведінки в системі податкової служби України /ДПА України. Департамент розвитку та модернізації державної податкової служби. – К., 2003. – 14 с.
4. Освітньо-кваліфікаційна характеристика підготовки фахівця напряму 0501 - «Економіка і підприємництво» за спеціальністю «Оподаткування».
5. Ровний А.С. Динаміка функціонального стану вестибулярної сенсорної системи протягом тренувального заняття у баскетболістів// Сб.научн.трудов «Физическое воспитание студентов творческих специальностей»/ Под ред. С.С.Ермакова. – Харьков: ХХПИ, 2000. - №2. – С. 15-19.
6. Цимбалюк Ж.О. Оперативне мислення як індивідуальна психофізична особливість баскетболіста// Сб.научн.трудов «Физическое воспитание студентов творческих специальностей»/ Под ред. С.С.Ермакова. – Харьков: ХХПИ, 1996. - №1. – С. 4-7
7. Шутова С.Є. Психологічні фактори, які забезпечують ефективність змагальної діяльності баскетболістів високої кваліфікації: Автореф. дис...канд..наук з фіз..виховання і спорту: 24.00.01/ С.Є.Шутова; Нац.ун-т фіз.виховання і спорту України. – К., 2000. – 18 с.
8. Яременко В.В., Малинський І.Й., Колос М.А., Шандригось В.Г. Застосування елементів єдиноборств у фізичному вихованні студентської молоді// Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту/ Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Харків: Вид-во ХПІ, 2011. - №5. – С.121-124.

9. Babushkin V. Z. Basketball u vusi: Navch. posibnyk. – Kharkiv: Osnova, 1992. – 168 s.
10. Basketball. Autorenkollektiv unter Leitung Dr.Boris Deltov, Dr.Wolfgang Hercher und Dr.Gerd Konzag. – Berlin: Sportverland, 1981. – 222 s.
11. Bessarabov M.S. Zahalni osnovy metodyky trenuvannia ta sportyvnoi pidhotovky v basketboli: Navch. posibnyk. – Zaporizhzhia: ZDMU, 2015. – 109 s.
12. Ebrahiem S.A. Shooting in Basketball for Students. Ak baspah Books shop. Iraq, 1990. – 178 p.
13. Krysovatyi A.I. Podatkova systema Ukrainy. – Ternopil: „Inteks”, 2002. – S.68-74.
14. Poplavskiy L.Yu. Basketball. – K.: Olimpiiska literatura, 2004. – 448 s.
15. Schnabel G., Harre D., Borde A. Trainingswissenschaft, Leistung, Training, Wettkampf. – Berlin: Sportverlag, 1995. – 556
16. The Sports Encyclopedia. Pro Basketball. David S. Neft and Richard M.Cohen, 1992. – 624 p.

Тимчик М. В., Шкуратьюк П. В.

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ ВОЛЕЙБОЛОМ

У даній статті висвітлено зміст, форми і методи фізичного виховання молодших школярів у процесі занять волейболом.

Ключові слова: фізичне виховання, спортивні ігри, молодші школярі, волейбол.

Тымчык Н. В., Шуратьюк П. В. Физическое воспитание младших школьников в процессе занятий волейболом.

В данной статье раскрыто содержание, формы и методы физического воспитания младших школьников в процессе занятий волейболом.

Ключевые слова: физическое воспитание, спортивные игры, младшие школьники, волейбол.

Тымчук М., Шкуратьюк П. Physical education in primary school during volleyball training. *In recent years, observation of scientific literature confirm, that scientists focus on research of physical education in schools, healthy lifestyle. It is also providing more qualified propaganda in media.*

But problems with improving health of the younger generation are still unresolved. It's confirms by the comparative analysis of pupils in primary school. There are critical levels of physical education, health, physical ability and physical development of the children, that is the result of reducing their motor activity during the day. There are growing static and emotional stress during the lessons, during the introduction of innovative computer technologies or adverse environmental conditions, environment, etc.

Therefore, nowadays the most urgent problems that have accumulated in secondary schools over the past decade are these: enhancing the efficiency of physical education, improving of motor activity, preserving and strengthening of health, making healthy lifestyle. It is the important role of the activities and sports in primary school. This is because it is popular among pupils and one of the most effective organizational forms of their full development. However, the research of physical education of primary school at volleyball training and its elements is paid insufficient attention, and that's leading to a gradual decline in their interest in popular forms and methods of physical education.

According to the practice, volleyball is one of the most popular and accessible sports and that is why volleyball is an excellent means of recreation, initiation young students to systematic physical culture and sports. Volleyball game promotes the development of physical qualities, strengthens the respiratory, cardiovascular and muscular systems, reduce mental fatigue. Besides of the health and hygiene effects, volleyball has great educational value as an exciting sports game not only for the participants but also for the spectators. It educates young students striving to be strong, smart, focused, courageous, ability to subordinate their actions to the interests of team.

Keywords: physical education, sports, primary schoolchildren, volleyball.

Постановка проблеми. Вивчення наукової літератури засвідчує, що в останні роки активізувалася увага вчених щодо дослідження питань фізичного виховання учнівської молоді, здорового способу життя, ведеться кваліфікованіша його пропаганда у засобах масової інформації. Проте проблема покращення здоров'я підростаючого покоління залишається невирішеною. Про це свідчить порівняльний аналіз обстеження учнів початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів. Критичний рівень фізичної вихованості, здоров'я, фізичної підготовленості й фізичного розвитку учнів є наслідком зниження їхньої рухової активності у режимі дня при зростаючому статичному і психоемоційному напруженні процесу навчання, впровадження інноваційних комп'ютерних технологій у повсякденний побут, несприятливих екологічних умов навколишнього середовища тощо. Тому підвищення ефективності фізичного виховання, поліпшення рухової активності, збереження й зміцнення здоров'я, формування здорового способу життя нині визнано найактуальнішими проблемами, що нагромадилися у загальноосвітніх навчальних закладах протягом останніх десятиріч. Також аналіз літературних джерел [5; 7; 8] засвідчує, що у фізичного виховання молодших школярів велике значення має спортивно-ігрова діяльність. Це пояснюється тим, що вона є популярною серед учнівської молоді, однією з ефективних організаційних форм її всебічного розвитку. Однак дослідженню проблеми фізичного виховання молодших школярів у процесі занять волейболом та його елементів надається недостатня увага, що призводить до поступового зниження в них інтересу до популярних форм і методів фізичного виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останніми роками здійснено ряд досліджень, присвячених окремим аспектам вирішення зазначеної проблеми засобами ігрової діяльності та волейболу. Це, насамперед, дослідження основ